

Inventarisatie voortgang aanpak loden (drink)waterleidingen

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

29 november 2021

DATUM 29 november 2021

TITEL Inventarisatie voortgang aanpak loden (drink)waterleidingen

OPDRACHTGEVER Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

AUTEUR(S) Valentine Reijers
Jeroen Lijzenga

PROJECTNUMMER 2700.228/G

STATUS

Inhoud

Samenvatting	4
Werkwijze en responsverantwoording	4
Informereren eigenaren en gebruikers panden	4
Loden (drink)waterleidingen in gemeentelijk bezit	4
Kindlocaties	5
Ondersteuning en kennisontwikkeling	6
1 Inleiding	7
1.1 Achtergronden en vraagstelling	7
1.2 Werkwijze en responsverantwoording	7
1.3 Leeswijzer	8
2 Informeren eigenaren en gebruikers panden	9
3 Loden (drink)waterleidingen in gebouwen in gemeentelijk bezit	11
4 Kindlocaties	13
4.1 Kindlocaties in gemeentelijk gebouwbezit	13
4.2 Kindlocaties buiten het gemeentelijke gebouwbezit	14
5 Ondersteuning en kennis-ontwikkeling	17
Bijlage: Vragenlijst loden drinkwaterleidingen BZK	20

Samenvatting

Werkwijze en responsverantwoording

- Het onderzoek is uitgevoerd door middel van een enquête onder gemeenten met woningen met een bouwjaar vóór 1960 in hun voorraad.
- De minimaal gewenste respons bedroeg 80 geslaagde enquêtes. Er is op voorhand uitgegaan van een respons van ongeveer 35%, een responspercentage dat gebruikelijk goed haalbaar is onder gemeenten. Op basis van deze aanname zijn 230 gemeenten uitgenodigd om aan het onderzoek deel te nemen.
- De gewenste respons van 80 geslaagde enquêtes werd in de beoogde periode van het veldwerk niet behaald. Er is daarom besloten om de steekproef van 230 gemeenten los te laten en alle gemeenten met woningen met een bouwjaar vóór 1960 in hun voorraad uit te nodigen deel te nemen aan het onderzoek.
- De uiteindelijke respons is uitgekomen op 63 geslaagde enquêtes, een respons van 18%.
- De foutmarge op de uitkomsten bedraagt zo'n 10%.

Kanttekening bij de gepresenteerde aantallen

In deze rapportage worden uitkomsten gepresenteerd over het aantal gebouwen waar onderzoek is gedaan en waar nog sprake is van loden (drink)waterleidingen. Deze aantallen zijn gebaseerd op de opgaven van gemeenten in de enquête, op de beschreven wijze opgehoogd naar aantallen voor heel Nederland. Omdat de uitkomsten zijn gebaseerd op een enquête met een relatief beperkte respons, moeten de gepresenteerde aantallen met nadruk als *indicatief* worden gelezen. Er is sprake van foutmarges op de uitkomsten en het betreft vaak kleine aantallen, wat het risico vergroot dat een toevallige uitkomst de resultaten beïnvloedt.

Informeren eigenaren en gebruikers panden

- Ruim de helft (54%) van de gemeenten die de vragenlijst hebben ingevuld, geeft aan een inventarisatie te hebben uitgevoerd ten behoeve van het versturen van brieven en/of e-mails om partijen te informeren over het belang van het aanpakken van loden (drink)waterleidingen. Het grootste deel van de gemeenten met een inwonertal tot 25.000 geeft aan geen inventarisatie te hebben gedaan. Van de gemeenten met een inwonertal van 25.000 of meer inwoners geeft het grootste deel aan wel een inventarisatie te hebben gedaan (58%).
- Gemeenten hebben eigenaar-bewoners, huurders van huurwoningen, woningcorporaties, verhuurders van particuliere huurwoningen en eigenaren van bedrijfspanden met een publieke functie vaker wel dan niet geïnformeerd. Deze groepen/partijen worden, met uitzondering van de corporaties, vooral passief geïnformeerd (via de website of huis-aan-huis-bladen) en dat is zorgelijk.

Loden (drink)waterleidingen in gemeentelijk bezit

- Bijna driekwart (73%) van de gemeenten geeft aan zicht te hebben op de mogelijke aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen in het gemeentelijke gebouwenbezit. Het aandeel van gemeenten dat aangeeft hier zicht op te hebben ligt hoger bij de gemeenten met 25.000 of meer inwoners dan bij de gemeenten met een inwonertal tot 25.000.
- In totaal is er, op basis van de antwoorden van de gemeenten die de vragenlijst hebben ingevuld, onderzoek gedaan in circa 4.600 gebouwen in het gemeentelijke bezit.
- De gemeenten geven aan in circa 130 gebouwen van de onderzochte gebouwen loden (drink)waterleidingen te hebben aangetroffen.

- Van de gemeenten waar uit het onderzoek is gebleken dat nog loden drinkwaterleidingen aanwezig zijn in gebouwen van de gemeente zelf, heeft ruim een derde plannen gemaakt om de problemen op te lossen. Bij ruim een kwart (28%) van de gemeente waar loden drinkwaterleidingen aanwezig zijn, zijn er nog geen plannen gemaakt. Ruim een derde geeft aan niet te weten of er al plannen zijn gemaakt om de problemen op te lossen.
- Ruim een derde van de gemeenten waar na onderzoek nog loden drinkwaterleidingen in gebouwen in gemeentelijk bezit zijn aangetroffen, geeft aan dat de leidingen inmiddels zijn vervangen. Bij een kleine 10% worden de leidingen binnen een half jaar tot twee jaar vervangen.
- Op basis van wat de gemeenten hebben doorgegeven zijn er nog 110 gebouwen in het gemeentelijke bezit waar nog loden (drink)waterleidingen aanwezig zijn. Het aantal ligt lager dan de genoemde 130 gebouwen waar na onderzoek nog loden leidingen zijn aangetroffen, omdat een deel daarvan inmiddels al is vervangen (20 gebouwen).

Kindlocaties

Prioritering

- Bijna de helft van de gemeenten geeft aan binnen de totale aanpak van loden waterleidingen prioriteit te geven aan het aanpakken van de problematiek rond lood in drinkwater bij kindlocaties (46%). Eveneens een groot deel (41%) geeft aan dat het niet bekend is of er prioriteit wordt gegeven aan kindlocaties. Een minderheid (13%) geeft aan geen prioriteit te geven aan kindlocaties.
- Gemeenten geven vooral prioriteit aan het aanpakken van de problematiek bij kindlocaties door dergelijke locaties als eerste te onderzoeken/controleren. Een andere wijze van prioriteit geven, is het betrekken van een andere partij zoals de GGD, waterbedrijven en bouwbedrijven.

Kindlocaties in gemeentelijk gebouwbezit

- Er zijn, op basis van de antwoorden van gemeenten die de vragenlijst hebben ingevuld, circa 2.150 kindlocaties met een bouwjaar van voor 1960. Bij 86% van de kindlocaties met een bouwjaar van voor 1960 is in het afgelopen jaar onderzoek gedaan naar de resterende aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen.
- Na het onderzoek zijn er in circa 20 kinderdagverblijven/kinderopvanglocaties en 15 basisscholen nog loden (drink)waterleidingen aangetroffen. De gemeenten geven aan dat alle (drink)waterleidingen die zijn aangetroffen al zijn vervangen. Deze uitkomsten moeten als indicatief worden gezien.

Kindlocaties buiten het gemeentelijk gebouwbezit

- Naast kindlocaties in gemeentelijk bezit, zijn er kindlocaties in gebouwen van voor 1960 die in eigendom zijn van andere organisaties. Het blijkt dat in veel gevallen externe eigenaren/beheerders van kindlocaties nog niet zijn geïnformeerd. Een groot deel van de gemeenten geeft daarnaast aan dat het niet bekend is op welke wijze de gemeente de eigenaren/-beheerders van gastouderopvanglocaties heeft geïnformeerd.
- De gemeenten die eigenaren/beheerders wel hebben geïnformeerd geven aan dit met name op niet-actieve manieren te hebben gedaan, zoals informeren via gemeentesite, sociale media en lokaal huis-aan-huisblad.
- In totaal zijn er, op basis van de antwoorden van gemeenten die de vragenlijst hebben ingevuld, circa 1.100 kinderdagverblijven/kinderopvanglocaties, 140 basisscholen en 1.400 gastouderopvanglocaties in gebouwen buiten het gemeentelijke bezit met een bouwjaar van voor 1960.
- De gemeenten hebben aangegeven dat er in de kindlocaties in gebouwen met een bouwjaar van voor 1960 die niet van de gemeente zijn geen loden

(drink)waterleidingen aanwezig zijn of het niet bekend is. Er is op dit punt nog veel ontbrekende kennis.

- Er is volgens de geënquêteerde gemeenten het afgelopen jaar geen onderzoek gepleegd of het is niet bekend of er onderzoek is gepleegd naar de aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen in gebouwen die niet van de gemeente zijn.
- Circa 15% van de gemeenten geeft aan dat de gebouweigenaren van basisscholen proactief meewerken aan de aanpak van de problemen rondom de aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen. Een kleine 10% van de gemeenten geeft aan dat dat het geval is voor gebouweigenaren van kinderdagverblijven/kinderopvanglocaties en minder dan 5% voor de gastouderopvanglocaties.

Ondersteuning en kennisontwikkeling

- Gemeenten kunnen gebruik maken van de expertise van externe organisaties. Bijna een derde (29%) van de gemeenten geeft aan niet te worden ondersteund door een externe organisatie. Van de gemeenten die wel ondersteuning ontvangen, ontvangt 40% ondersteuning van de GGD. Daarna volgt ondersteuning door het waterleidingbedrijf (22%) en door woningcorporatie(s) (21%).
- Veel gemeenten geven aan dat capaciteitsgebrek en hoge werkdruk van invloed zijn op de prioriteit die de aanpak van de problematiek van loden (drink)waterleidingen krijgt. Ook wordt het gebrek aan financiële middelen genoemd.

1 Inleiding

1.1 Achtergronden en vraagstelling

Ten behoeve van de jaarlijkse Voortgangsrapportage Loden (drinkwater)-leidingen aan de Tweede Kamer is een inventarisatie gedaan naar de acties die gemeenten al hebben genomen ten aanzien van lood in drinkwater en welke knelpunten zij hierbij ervaren. De inventarisatie is uitgevoerd door middel van een enquête onder gemeenten met woningen met een bouwjaar vóór 1960 in hun voorraad.

1.2 Werkwijze en responsverantwoording

De vragenlijst voor het onderzoek bestond uit zowel gesloten als open vragen en kon online worden ingevuld. Niet alle gemeenten zijn in eerste instantie uitgenodigd, er is een steekproef getrokken. De minimaal gewenste respons bedroeg 80 geslaagde enquêtes. Er is op voorhand uitgegaan van een respons van ongeveer 35%, een responspercentage dat gebruikelijk goed haalbaar is onder gemeenten. Op basis van deze aanname zijn 230 gemeenten uitgenodigd om aan het onderzoek deel te nemen. Er is een aselechte steekproef getrokken, waarmee een goede spreiding naar landsdeel en gemeentegrootte wordt verkregen. De 230 gemeenten hebben vóór de uitnodiging om deel te nemen aan het onderzoek al een vooraankondigingen vanuit het Ministerie van BZK ontvangen.

Gemeenten die de vragenlijst na een gestelde datum voor afronding nog niet hadden ingevuld, werden telefonisch gerappelleerd. De gestelde uiterlijke

datum voor het invullen van de vragenlijst was per regio verschillend in verband met vakantiespreiding.

De gewenste respons van 80 geslaagde enquêtes werd in de beoogde periode van het veldwerk niet behaald. Er is daarom besloten om de steekproef van 230 gemeenten los te laten en alle gemeenten met woningen met een bouwjaar vóór 1960 in hun voorraad uit te nodigen deel te nemen aan het onderzoek. Daarnaast is doorgedaan met het rappelleren van de gemeenten in de steekproef. Alle gemeenten die de vragenlijst nog niet hadden ingevuld of nog niet eerder waren uitgenodigd deel te nemen, kregen nog circa twee en een halve week de gelegenheid de vragenlijst in te vullen. Uiteindelijk hebben we 346 gemeenten uitgenodigd. Dat zijn alle gemeenten in Nederland min de gemeenten in de provincie Flevoland (waar woningen met een bouwjaar voor 1960 niet of nauwelijks aanwezig zijn). De uiteindelijke respons is uitgekomen op 63 geslaagde enquêtes, een respons van 18%. Hieronder staat een overzicht van de respons naar grootte van de gemeenten.

Tabel 1.1: Respons enquête naar inwonercategorie

Inwonercategorie	Respons aantal	Verdeling respons	Werkelijke Verdeling
Tot 25.000 inwoners	17	27%	35%
25.000 tot 50.000 inwoners	30	48%	40%
50.000 tot 100.000 inwoners	9	14%	16%
Meer dan 100.000 inwoners	7	11%	9%
Totaal	63	100%	100%

Bron: Enquête inventarisatie voortgang aanpak loden (drinkwater)leidingen, 2021.

Bovenstaand overzicht laat zien dat gemeenten met een inwonertal van 25.000 tot 50.000 inwoners wat zijn oververtegenwoordigd in de respons. De gemeenten met een inwonertal tot 25.000 inwoners zijn juist wat ondervertegenwoordigd. Er is dus sprake van enige selectiviteit in de respons.

Er zijn verschillende redenen voor de lage respons te noemen. Tijdens het rappelleren kregen de enquêteurs regelmatig terug van de gemeenten dat het niet bekend was welke medewerker het onderwerp lood in drinkwater in zijn of haar portefeuille heeft er wie de geëigende persoon is om de vragenlijst in te vullen. Daarnaast blijkt het voor de gemeenten lastig te zijn om de gevraagde informatie bij elkaar te krijgen. Een andere reden voor de lagere respons is dat het veldwerk in augustus, in de zomerperiode, startte. Hiervoor werd gekozen vanwege de wens van het ministerie om snel over de uitkomsten te kunnen beschikken. Het verzenden van uitnodiging in of net na de vakantieperiode heeft er waarschijnlijk toe geleid dat de vragenlijst onvoldoende aandacht heeft gekregen bij veel gemeenten.

Nauwkeurigheid van de uitkomsten

Het onderzoek is zoals beschreven uitgevoerd met behulp van een enquête. Omdat niet iedere gemeente heeft meegedaan, is er sprake van foutmarges op de uitkomsten van het onderzoek. De minimaal beoogde respons was 80 geslaagde enquêtes. Bij een betrouwbaarheid van 95%, een gangbare norm voor enquêteonderzoek, zou een respons van 80 geslaagde enquêtes hebben geleid tot foutmarges van zo'n 9%. Bij de behaalde respons van 63 geslaagde enquêtes bedraagt de foutmarge op de uitkomsten 10%. Er is dus sprake van een klein verschil in de nauwkeurigheidsmarges tussen de gewenste en de behaalde respons.

Weging

De uitkomsten van de enquête zijn gewogen naar de woningvoorraad met een bouwjaar tot 1955 (1960 was als grens niet beschikbaar in de CBS-statistieken). Dit is gedaan door de verhouding tussen de woningvoorraad met een bouwjaar tot 1955 in de gemeenten die de vragenlijst hebben ingevuld en in alle Nederlandse gemeenten te gebruiken als weefactor om tot een landelijk beeld te komen van de aantallen gebouwen met loden (drink)waterleidingen.

Kanttekening bij de gepresenteerde aantallen

In deze rapportage worden uitkomsten gepresenteerd over het aantal gebouwen waar onderzoek is gedaan en waar nog sprake is van loden (drink)waterleidingen. Deze aantallen zijn gebaseerd op de opgaven van gemeenten in de enquête, op de beschreven wijze opgehoogd naar aantallen voor heel Nederland. Omdat de uitkomsten zijn gebaseerd op een enquête met een relatief beperkte respons, moeten de gepresenteerde aantallen met nadruk als *indicatief* worden gelezen. Er is sprake van foutmarges op de uitkomsten en het betreft vaak kleine aantallen, wat het risico vergroot dat een toevallige uitkomst de resultaten beïnvloedt.

1.3 Leeswijzer

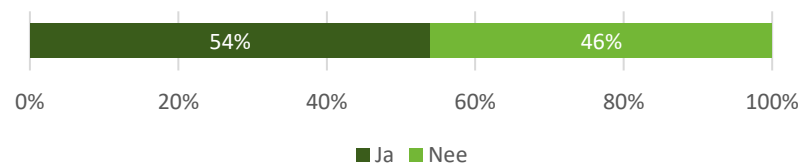
- In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op het informeren door de gemeenten van eigenaren en gebruikers van panden waar mogelijk loden (drink)waterleidingen aanwezig zijn.
- Hoofdstuk 3 gaat over de aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen in gemeentelijk bezit.
- Hoofdstuk 4 gaat over de prioritering van het aanpakken van de problematiek rond lood in drinkwater bij kindlocaties, kindlocaties in gemeentelijk gebouwbezit en kindlocaties buiten het gemeentelijke gebouwbezit.
- Hoofdstuk 5 gaat over de ondersteuning die gemeenten krijgen rond de communicatie over de loden (drink)waterleidingen, de ondersteuning waar gemeenten behoefte aan hebben en wat goede voorbeelden zijn van aanpakken bij het vervangen van loden (drink)waterleidingen.

2 Informeren eigenaren en gebruikers panden

De gemeenten is de vraag gesteld of ze een inventarisatie hebben gedaan naar de voorraad woningen en panden met een bouwjaar van voor 1960, ten behoeve van het versturen van brieven en/of e-mails om de eigenaren en de gebruikers van de panden te informeren. De gemeenten zouden een dergelijke inventarisatie kunnen uitvoeren aan de hand van de BAG (Basisregistratie Adressen en Gebouwen).

Figuur 2.1: Gemeenten. Mate waarin gemeenten een inventarisatie hebben uitgevoerd van gebouwen met een bouwjaar tot 1960

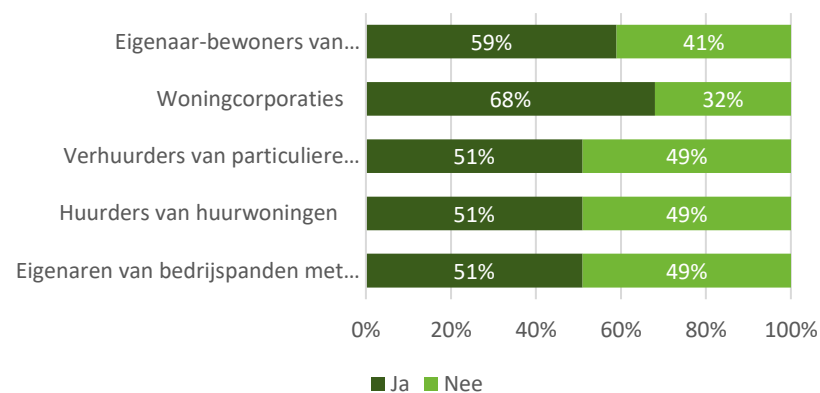
Bron: Enquête inventarisatie voortgang aanpak loden (drinkwater)leidingen, 2021.

Ruim de helft (54%) van de gemeenten die de vragenlijst hebben ingevuld geeft aan een inventarisatie te hebben uitgevoerd ten behoeve van het versturen van brieven en/of e-mails. De overige 46% geeft aan dit niet te hebben gedaan. Het grootste deel van de gemeenten met een inwonertal tot 25.000 geeft aan geen inventarisatie te hebben gedaan (58%). Van de gemeenten met een inwonertal van 25.000 of meer inwoners geeft het grootste deel aan wel een inventarisatie te hebben gedaan (58%). Omdat kleine gemeenten in de respons

op de enquête wat zijn ondervertegenwoordigd, ligt het aandeel gemeenten dat een inventarisatie heeft uitgevoerd waarschijnlijk iets lager dan 54%.

De gemeenten is vervolgens gevraagd of ze eigenaren en gebruikers van gebouwen met een bouwjaar van voor 1960 actief hebben geïnformeerd over de mogelijke aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen en de gezondheidsrisico's van lood in drinkwater. De benaderde groepen zijn eigenaar-bewoners van koopwoningen, huurders van huurwoningen, woningcorporaties, verhuurders van particuliere huurwoningen, en eigenaren van bedrijfspanden met een publieke functie.

Figuur 2.2: Gemeenten. Mate waarin gebruikers en eigenaren van vastgoed door gemeenten zijn geïnformeerd, 2021

Bron: Enquête inventarisatie voortgang aanpak loden (drinkwater)leidingen, 2021.

Het blijkt dat woningcorporaties door gemeenten vaker zijn geïnformeerd dan de andere vastgoedeigenaren en -gebruikers. Bijna 70% van de gemeenten heeft de corporaties geïnformeerd.

Gemeente konden meerdere antwoorden geven op de vraag hoe ze de eigenaren en gebruikers hebben geïnformeerd, waardoor de gepresenteerde totalen boven 100% kunnen uitkomen. In de volgende tabel is hiervan een overzicht gegeven. Uit dit overzicht komt naar voren dat de verschillende eigenaren en gebruikers, geregeld op een niet-actieve manier worden geïnformeerd. Bijvoorbeeld via de gemeentelijke website, campagne via social media of huis-aan-huisbladen. Het is zorgelijk dat eigenaren en gebruikers voornamelijk op een niet-actieve manier worden benaderd.

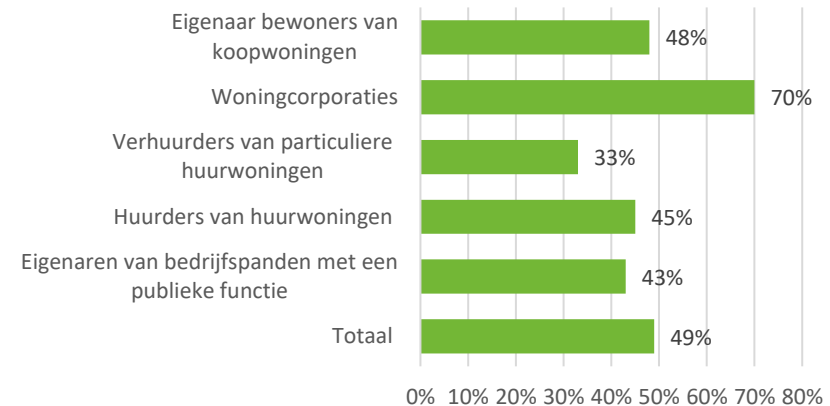
Tabel 2.1: Gemeenten. Wijze van informeren van verschillenden eigenaren en gebruikers

	Ja, per brief	Ja, per e-mail	Ja, op een andere actieve manier	Ja, maar niet op een actieve manier	Totaal
Eigenaar-bewoners van koopwoningen	39%	0%	24%	67%	130%
Woningcorporaties	13%	35%	45%	30%	123%
Verhuurders van particuliere huurwoningen	20%	3%	20%	70%	113%
Huurders van huurwoningen	28%	0%	24%	69%	121%
Eigenaren van bedrijfspanden met een publieke functie	29%	7%	25%	68%	129%

Bron: Enquête inventarisatie voortgang aanpak loden (drinkwater)leidingen, 2021.

In de volgende figuur staat weergegeven welk aandeel van de gemeenten één of meerdere actieve vormen van informeren hebben opgegeven.

Figuur 2.3: Gemeenten. Aandeel actieve wijze van informeren

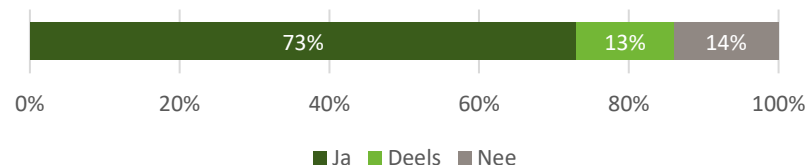
Bron: Enquête inventarisatie voortgang aanpak loden (drinkwater)leidingen, 2021.

Tevens is de gemeenten gevraagd of zij knelpunten ervaren bij het attenderen van partijen op de mogelijke aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen en de gezondheidsrisico's van lood in kraanwater. Van de gemeenten die de vragenlijst hebben ingevuld, geeft 38% aan geen knelpunten te ervaren. De overige 62% hebben wel knelpunten ervaren.

Knelpunten die veel worden genoemd zijn tijd- en capaciteitsgebrek bij de gemeenten om de inventarisatie van panden voor 1960 te kunnen uitvoeren. Enkele gemeenten geven ook aan dat er gebrek aan expertise is en dat er bij de gemeente niemand is die de problematiek rondom loden (drink)waterleidingen als zijn/haar taakveld ziet als het gebouwen betreft die niet in het bezit van de gemeenten zijn.

3 Loden (drink)waterleidingen in gebouwen in gemeentelijk bezit

Figuur 3.1: Gemeenten. Zicht op de mogelijke aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen

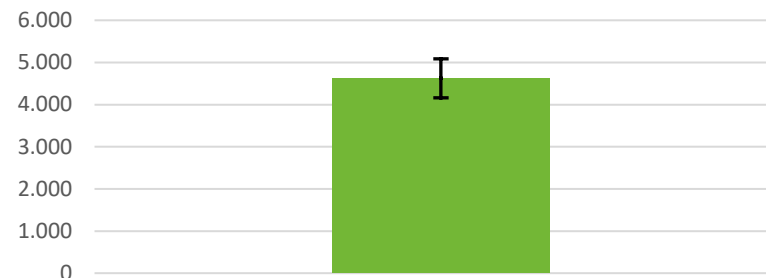

Bron: Enquête inventarisatie voortgang aanpak loden (drinkwater)leidingen, 2021.

Bijna driekwart (73%) van de gemeenten geeft aan zicht te hebben op de mogelijke aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen in het gemeentelijke gebouwbezit. Dit aandeel is hoger onder gemeenten met 25.000 of meer inwoners dan onder gemeenten met een inwonertal tot 25.000. Nog eens bijna één op de acht gemeenten heeft gedeeltelijk zicht op de aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen. Omdat de groep gemeenten met een inwonertal tot 25.000 wat ondervertegenwoordigd is in de respons, ligt het aandeel gemeenten dat zicht heeft op de aanwezigheid van loden leidingen in gemeentelijk gebouwenbezit waarschijnlijk wat lager dan de gepresenteerde 73%.

De gemeenten is gevraagd bij hoeveel gebouwen met een bouwjaar voor 1960 het afgelopen jaar onderzoek is gedaan naar de resterende aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen. Het onderzoek kan bestaan uit de uitvoering van watermetingen of deskresearch. In totaal is er onderzoek gedaan in ongeveer 4.600 gebouwen in het gemeentelijke bezit.

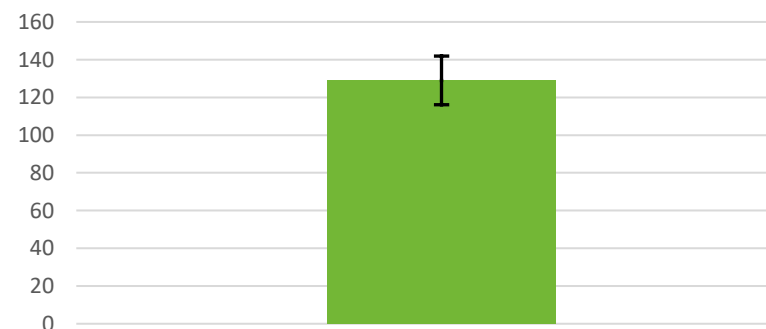
Figuur 3.2: Aantal gebouwen in gemeentelijk bezit waar onderzoek is gedaan, met foutmarge enquête

Bron: Enquête inventarisatie voortgang aanpak loden (drinkwater)leidingen, 2021.

De gemeenten geven aan in circa 130 van de onderzochte gebouwen loden (drink)waterleidingen te hebben aangetroffen.

Figuur 3.3: Aantal onderzochte gebouwen waar loden (drink)waterleidingen zijn aangetroffen, met foutmarge enquête

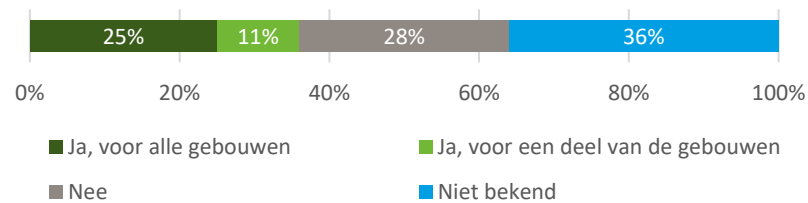

Bron: Enquête inventarisatie voortgang aanpak loden (drinkwater)leidingen, 2021.

Van de gemeenten waar uit het onderzoek is gebleken dat nog loden drinkwaterleidingen aanwezig zijn in gebouwen van de gemeente zelf, heeft ruim een derde plannen gemaakt om de problemen op te lossen. Een kwart

heeft plannen voor alle gebouwen en ruim 10% heeft plannen voor een deel van de gebouwen. Bij ruim een kwart (28%) van de gemeente waar loden drinkwaterleidingen aanwezig zijn, zijn er nog geen plannen gemaakt. Ruim een derde geeft aan niet te weten of er al plannen zijn gemaakt om de problemen op te lossen.

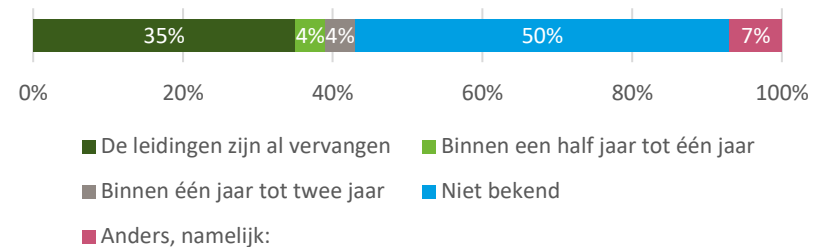
Figuur 3.4: Gemeenten. Zijn er al plannen gemaakt voor het vervangen van loden (drink) waterleidingen?

Bron: Enquête inventarisatie voortgang aanpak loden (drinkwater)leidingen, 2021.

Op de vraag op welke termijn de gemeenten verwachten dat alle loden (drink)waterleidingen zijn vervangen in het gemeentelijke gebouwbezit, antwoordt 50% van de gemeenten dat dit niet bekend is. Ruim een derde van de gemeenten waar na onderzoek nog loden drinkwaterleidingen in gebouwen in gemeentelijk bezit zijn aangetroffen, geeft aan dat de leidingen inmiddels zijn vervangen. Bij een kleine 10% worden de leidingen binnen een half jaar tot twee jaar vervangen. Uit de ingevulde vragenlijsten valt af te leiden dat in ruim 15 gebouwen in het gemeentelijke bezit de loden (drink)waterleidingen nog moeten worden vervangen. Van 65 gebouwen in het gemeentelijke bezit is op basis van deze gegevens onbekend binnen welke termijn de leidingen worden vervangen. De gemeenten die 'Anders' hebben genoemd, geven bijvoorbeeld aan de betreffende gebouwen te herontwikkelen.

Figuur 3.5: Verwachting van de termijn waarop alle leidingen zijn vervangen

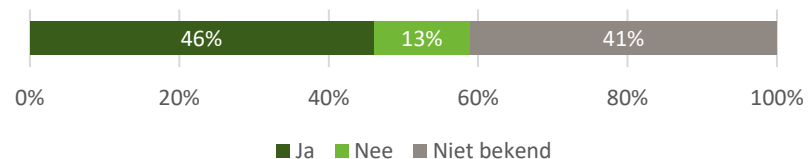
Bron: Enquête inventarisatie voortgang aanpak loden (drinkwater)leidingen, 2021.

Op basis van wat de gemeenten hebben doorgegeven zijn er nog 110 gebouwen in het gemeentelijke bezit waar nog loden (drink)waterleidingen aanwezig zijn. Het aantal ligt lager dan de genoemde 130 gebouwen waar na onderzoek nog loden leidingen zijn aangetroffen, omdat een deel daarvan inmiddels al is vervangen (20 gebouwen).

4 Kindlocaties

Extra aandacht gaat uit naar locaties waar kinderen komen en mogelijk in contact komen met lood in het drinkwater, zoals kinderdagverblijven, kinderopvanglocaties, basisscholen en gastouderopvanglocaties. Bijna de helft (46%) van de gemeenten geeft, binnen de totale aanpak van loden waterleidingen, prioriteit aan het aanpakken van de problematiek rond lood in drinkwater bij kindlocaties. Eveneens een groot deel (41%) geeft aan dat het niet bekend is of de gemeente prioriteit geeft aan kindlocaties. Een minderheid van de gemeenten (13%) geeft aan geen prioriteit te geven aan kindlocaties.

Figuur 4.1: Gemeenten. Prioritering kindlocaties

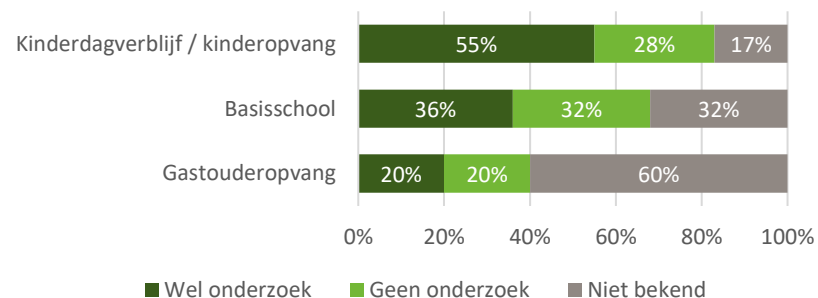
Bron: Enquête inventarisatie voortgang aanpak loden (drinkwater)leidingen, 2021.

De prioriteit die gemeenten hebben gegeven aan het aanpakken van de problematiek bij kindlocaties bestaat er vooral uit dat dergelijke locaties als eerste worden onderzocht/gecontroleerd. Een andere wijze is het betrekken van een gespecialiseerde partij zoals de GGD, waterbedrijven en bouwbedrijven. De wijze van betrekken varieert van het onder de aandacht brengen bij de externe partij tot het actief betrekken van de externe partij.

4.1 Kindlocaties in gemeentelijk gebouwbezit

Gemeenten hebben met name onderzoek gedaan naar de resterende aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen in kinderdagverblijven en kinderopvanglocaties die onder het gemeentelijke gebouwbezit vallen. Men weet vaak niet of er onderzoek heeft plaatsgevonden in met name gastouderopvanglocaties: ruim de helft (60%) heeft hier geen zicht op.

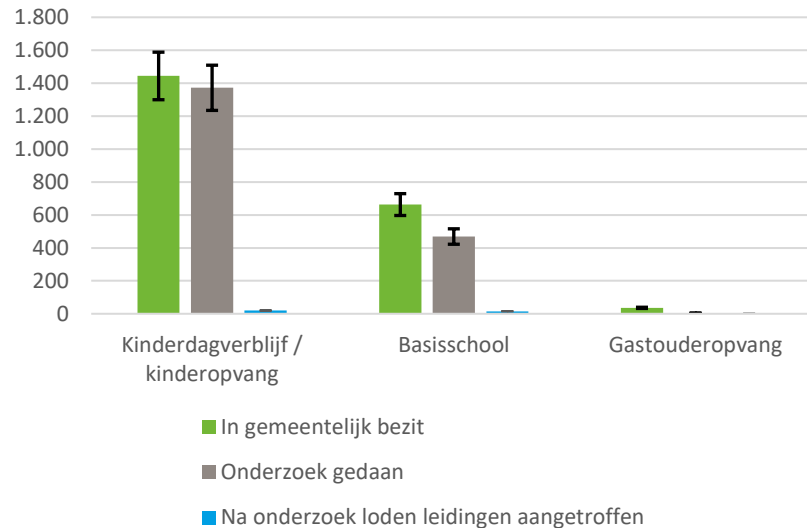
Figuur 4.2: Gemeenten. Onderzoek gedaan naar resterende aanwezigheid loden leidingen in kindlocaties

Bron: Enquête inventarisatie voortgang aanpak loden (drinkwater)leidingen, 2021.

Er zijn, op basis van de antwoorden van gemeenten die de vragenlijst hebben ingevuld, circa 2.150 kindlocaties met een bouwjaar van voor 1960 in het totale gemeentelijke bezit. Bij 86% van de kindlocaties met een bouwjaar van voor 1960 is in het afgelopen jaar onderzoek gedaan naar de resterende aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen. Na het onderzoek zijn er in circa 20 kinderdagverblijven/kinderopvanglocaties en circa 15 basisscholen nog loden (drink)waterleidingen aangetroffen. De gemeenten geven aan dat alle (drink)waterleidingen die zijn aangetroffen al zijn vervangen.

Figuur 4.3: Gemeenten. Aantal kindlocaties in gemeentelijk bezit, waar onderzoek is gedaan en waar na onderzoek loden leidingen zijn aangetroffen, met foutmarge enquête

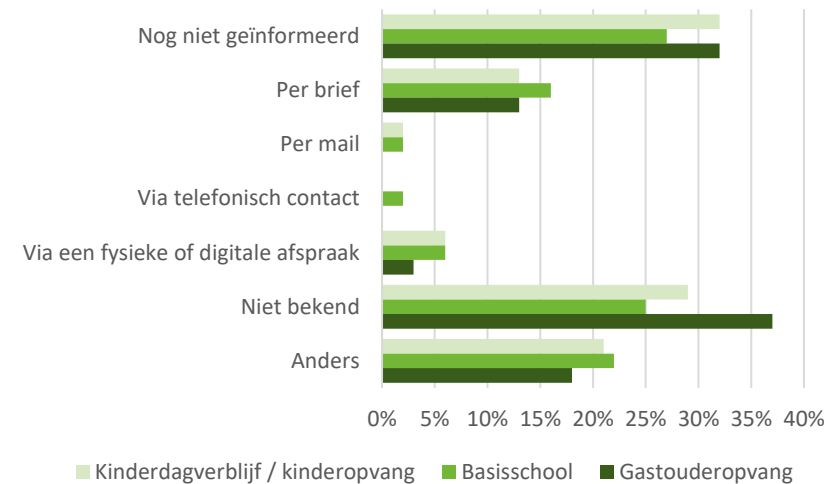

Bron: Enquête inventarisatie voortgang aanpak loden (drinkwater)leidingen, 2021.

4.2 Kindlocaties buiten het gemeentelijke gebouwbezit

Naast kindlocaties in gemeentelijk bezit, zijn er kindlocaties in gebouwen van voor 1960 die in eigendom zijn van andere organisaties. Gemeenten is gevraagd hoe de eigenaren/beheerders van deze kindlocaties geïnformeerd zijn over de mogelijke aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen. De gemeenten konden meerdere antwoorden geven.

Figuur 4.4: Gemeenten. Manier waarop de gemeente de eigenaren/beheerders heeft geïnformeerd

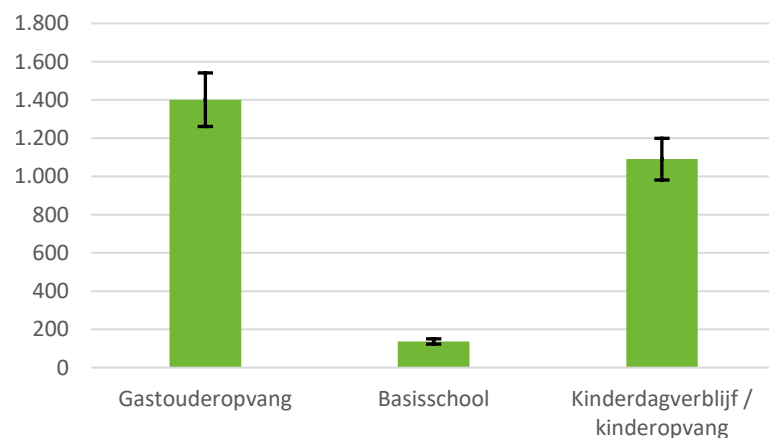

Bron: Enquête inventarisatie voortgang aanpak loden (drinkwater)leidingen, 2021.

Het blijkt dat in veel gevallen externe eigenaren/beheerders van kindlocaties nog niet zijn geïnformeerd. Een groot deel van de gemeenten geeft daarnaast aan dat het niet bekend is op welke wijze de gemeente de eigenaren/beheerders van gastouderopvanglocaties heeft geïnformeerd. De gemeenten die eigenaren/beheerders hebben geïnformeerd geven aan dit met name op een andere manier te hebben gedaan dan de manieren die in de vragenlijst zijn opgenomen. Dit zijn vaak niet-actieve manieren zoals informeren via de gemeentesite, via sociale media en via het lokale huis-aan-huisblad. Ook genoemd is het informeren van ouders via handhavers kinderopvang bij de GGD. Als actief wordt geïnformeerd, is dat vaak per brief. Een klein aandeel van de gemeenten geeft aan de eigenaren/beheerders van kinderdagverblijven/kinderopvanglocaties en basisschol per mail te hebben geïnformeerd.

In totaal zijn er bij benadering op basis van de enquêteresultaten 1.100 kinderdagverblijven/kinderopvanglocaties, 140 basisscholen en 1.400 gastouderopvanglocaties in gebouwen buiten het gemeentelijke bezit met een bouwjaar van voor 1960.

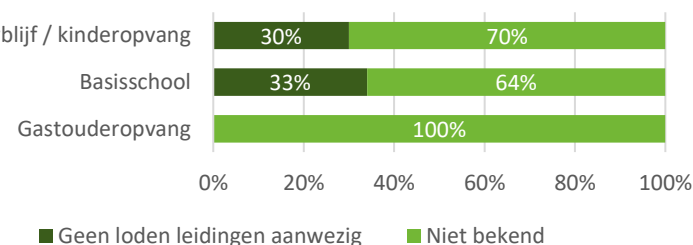
Figuur 4.5: Aantal kindlocaties in gebouwen buiten het gemeentelijke bezit met een bouwjaar van voor 1960, met foutmarge enquête

Bron: Enquête inventarisatie voortgang aanpak loden (drinkwater)leidingen, 2021.

De gemeenten hebben aangegeven dat er in de kindlocaties in gebouwen met een bouwjaar van voor 1960 die niet van de gemeente zijn, geen loden (drink)waterleidingen aanwezig zijn of dat dit niet bekend is. Er is op dit punt nog veel ontbrekende kennis.

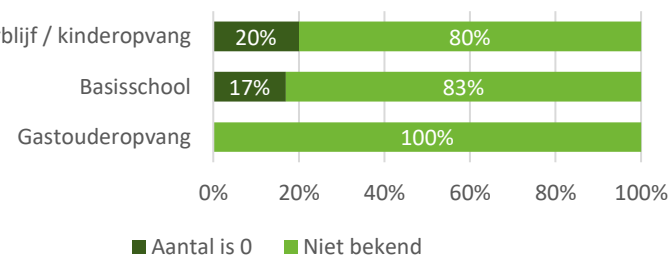
Figuur 4.6: Aanwezigheid van loden leidingen in kindlocaties in niet-gemeentelijk bezit

Bron: Enquête inventarisatie voortgang aanpak loden (drinkwater)leidingen, 2021.

Er is volgens de geënuquêteerde gemeenten het afgelopen jaar geen onderzoek gepleegd of het is niet bekend of er onderzoek is gepleegd naar de aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen in gebouwen die niet van de gemeente zijn. Ook op dit punt is er dus nog niet veel bekend bij gemeenten.

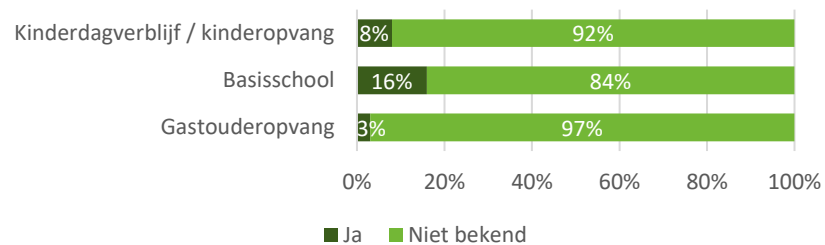
Figuur 4.7: Onderzoek gepleegd naar de aanwezigheid van loden leidingen

Bron: Enquête inventarisatie voortgang aanpak loden (drinkwater)leidingen, 2021.

Over de mate waarin de gebouweigenaren van gebouwen met een bouwjaar van voor 1960 met kindlocaties proactief meewerken aan de aanpak van de problemen rondom de aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen is ook nog weinig bekend bij gemeenten.

Figuur 4.8: Proactief meewerken van gebouweigenaren van gebouwen met kindlocaties

Bron: Enquête inventarisatie voortgang aanpak loden (drinkwater)leidingen, 2021.

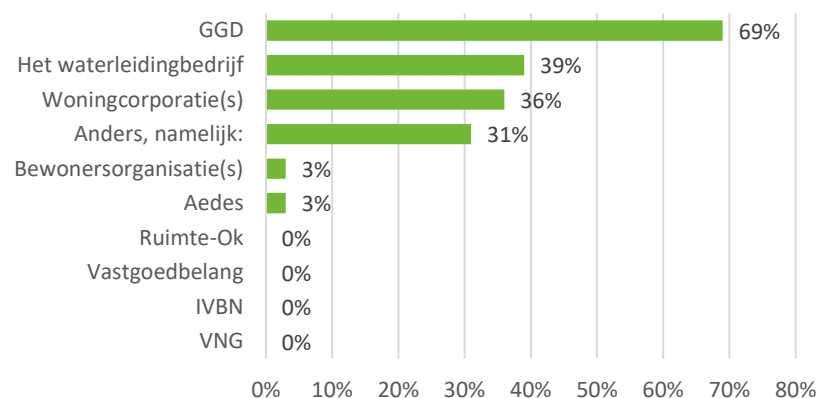
Circa 15% van de gemeenten geeft aan dat de gebouweigenaren van basisscholen proactief meewerken aan de aanpak van de problemen rondom de aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen. Een kleine 10% van de gemeenten geeft aan dat dat het geval is voor gebouweigenaren van kinderdagverblijven/kinderopvanglocaties en minder dan 5% voor de gastouderopvanglocaties.

5 Ondersteuning en kennisontwikkeling

De gemeenten is gevraagd welke organisaties of type organisaties hen ondersteuning bieden in de communicatie over loden (drink)waterleidingen. Gemeenten konden meerdere antwoorden geven. Bijna een derde (29%) van de gemeenten geeft aan niet te worden ondersteund. Gemeenten die wel ondersteuning krijgen, worden vaak ondersteund door de GGD (69%). Daarop volgt de ondersteuning van het waterleidingbedrijf (39%) en woningcorporatie(s) (36%). Nog 31% van de gegeven antwoorden bestaat uit de categorie 'Anders'. Dan worden bijvoorbeeld huisartsen, BsGW (Belasting-samenwerking Gemeenten en Waterschappen, Legionella Wacht of een thuiszorgpartij genoemd.

Figuur 5.1: Organisaties of type organisaties die de gemeente ondersteuning bieden

Bron: Enquête inventarisatie voortgang aanpak loden (drinkwater)leidingen, 2021.

Legionella Wacht is een bedrijf dat op landelijk niveau kan worden ingezet voor de controle op legionella bij bedrijven en instellingen.

De gemeenten is gevraagd waar ze in het algemeen tegenaan lopen in de aanpak van de vervanging van loden (drink)waterleidingen.

- Veel gemeenten geven ook hier weer aan capaciteitsgebrek te hebben. Ook wordt het gebrek aan financiële middelen genoemd.
- Door hoge werkdruk krijgt de problematiek van de eventuele aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen in gemeenten die dit betreft geen of lage prioriteit.
- Daarnaast zijn er gemeenten die aangeven geen goed overzicht te hebben van de particuliere voorraad tot het bouwjaar 1960 en het lastig is om het privaat eigendom te controleren.
- Een deel van deze gemeenten geeft aan dat er geen juridische grondslag is om onderzoek bij woningcorporaties en particulieren af te dwingen.
- Door de coronacrisis zijn in sommige gemeenten organisaties als kinderdagverblijven en gastouderopvanglocaties nog niet door de GGD geïnformeerd.
- Er zijn gemeenten die aangeven dat er onduidelijkheid is over rollen. Ook dat het naast het informeren van eigenaren/beheerders het bieden van handelingsperspectief aan de eigenaren/beheerders een uitdaging is.

Wat hebben gemeenten naar eigen zeggen nodig voor een succesvolle aanpak van de sanering van loden leidingen? Deze vraag is uitgesplitst in vier onderdelen. Deze onderdelen worden één voor één behandeld.

Wat gemeenten nodig hebben bij het actief informeren van pandeigenaren en bewoners

Veel gemeenten geven aan capaciteit en geld nodig te hebben. Het houden van een landelijke campagne wordt een aantal keer genoemd. Daarnaast komen de

antwoorden voornamelijk neer op de behoefte aan voorbeelden van communicatiemateriaal. Ook wordt de behoefte uitgesproken aan een duidelijke methode voor bewoners hoe zij loden leidingen kunnen herkennen en aanpakken. Het beschikbaar stellen van informatiemateriaal is voor een paar gemeenten een belangrijk punt. Dit kan volgens hen de vorm krijgen van landelijke informatieverstrekking aan alle inwoners. Er zijn gemeenten die aangeven graag ondersteuning te ontvangen bij het inrichten van de gemeentelijke website over het onderwerp loden (drink)waterleidingen. Er zijn een paar gemeenten die zich afvragen of het informeren en sanering taken zijn van de gemeente. De suggestie wordt gedaan dat dit beter zou kunnen worden gedaan door de drinkwaterbedrijven.

Wat gemeenten nodig hebben bij het vervangen van loden (drink)waterleidingen in het gemeentelijke bezit

Veel gemeenten geven aan dat ze niets nodig hebben bij het vervangen van loden (drink)waterleidingen in het gemeentelijke bezit. De gemeenten die wel aangeven iets nodig te hebben, noemen capaciteit (menskracht) en middelen/geld.

Wat gemeenten nodig hebben bij het vervangen van loden (drink)waterleidingen bij kindlocaties

Er zijn veel gemeenten die aangeven dat ze niets nodig hebben bij het vervangen van loden (drink)waterleidingen bij kindlocaties. De gemeenten waarvoor dat niet geldt, noemen ook hier capaciteit en middelen/geld. Verder wordt er genoemd dat landelijke aandacht nodig is voor deze problematiek, omdat niet alle risicolocaties in zicht zijn. Daarnaast zijn er financiële middelen nodig voor de eigenaren van gebouwen. Ook wordt de behoefte om kindlocaties in uiterste gevallen te kunnen dwingen om loden leidingen te vervangen uitgesproken.

Wat gemeenten in het algemeen nodig hebben voor een succesvolle aanpak van de sanering van loden leidingen

- Ook hier noemen gemeenten voornamelijk de behoefte aan capaciteit, middelen/geld en tijd. Door een paar gemeenten wordt behoefte aan een gerichte landelijke campagne uitgesproken; er is behoefte aan meer landelijke bekendheid. Daarnaast doen gemeenten de suggestie voor een subsidiemogelijkheid voor pandeigenaren die zelf niet de middelen hebben om de vervanging te financieren. De subsidieverstrekking zou dan in de beleving van deze gemeenten via de Rijksoverheid kunnen gaan.

Verder

De gemeenten konden acties aangeven die ze het afgelopen jaar hebben uitgevoerd rond de problematiek van loden (drink)waterleidingen die niet in de vragenlijst waren benoemd. Gemeenten noemen onder andere het benaderen van andere regiogemeenten voor regionale samenwerking. Er zijn ook gemeenten die aangeven de controle op legionella en controle op lood in leidingen met elkaar te combineren. Een gemeente geeft aan overleg te hebben met de GGD over een mogelijke provincie-brede aanpak.

Voorbeelden van de eigen aanpak van gemeenten waarmee andere gemeenten hun voordeel kunnen doen:

- Een gemeente geeft een soort stappenplan als voorbeeld. De gemeente heeft eerst de woningbouwcorporaties benaderd en een eigen inventarisatie van het gemeentelijke bezit uitgevoerd. Vervolgens is de gemeente nagegaan hoe de communicatie met verschillende partijen moet worden uitgevoerd.
- Een andere gemeente geeft aan tips van de GGD toe te zenden aan alle inwoners over hoe ze het beste om kunnen gaan met de situatie wanneer er loden waterleidingen in het gebouw aanwezig zijn voordat de leidingen zijn vervangen.

- De plaatsing van een Q&A op de gemeentelijke website wordt ook genoemd.
- Ook wordt er een regionale aanpak aangehaald die via de GGD liep. Zij hadden ook de coördinatie. De organisatie verliep prima op deze manier.
- Afstemming met de GGD en afstemming met woningcorporaties in persoonlijke gesprekken wordt ook genoemd.

Bijlage: Vragenlijst loden drinkwaterleidingen BZK

Vragenlijst loden drinkwaterleidingen BZK

augustus/september 2021

Het ministerie van BZK laat onderzoek doen naar de stand van zaken rond de aanpak van lood in drinkwater. Voor de zomer is dit onderzoek per mail aangekondigd. Het onderzoek wordt in opdracht van het ministerie van BZK uitgevoerd door onderzoeks- en adviesbureau Companen uit Arnhem. Uw gemeente is middels een steekproef geselecteerd om aan het onderzoek deel te nemen. Wij vragen u vriendelijk de vragenlijst uiterlijk ..... in te vullen. Bij voorbaat dank daarvoor. Companen gaat vertrouwelijk om met de door u verstrekte informatie.

De vragenlijst bestaat uit verschillende vraagblokken. Na het deel over de informatievoorziening vanuit de gemeente, wordt er achtereenvolgens gevraagd naar het totale gemeentelijk gebouwbezit, de gemeentelijke kindlocaties en de niet-gemeentelijke kindlocaties. De vragenlijst eindigt met een aantal algemene vragen over dit onderwerp.

Als u inhoudelijke vragen hebt over het onderzoek, kunt u contact opnemen met Linda Peters van het ministerie van BZK (e-mail: Linda.Peters@minbzk.nl). Als u vragen hebt over de werking van de online vragenlijst kunt u contact opnemen met de helpdesk van Companen (e-mail: enqueteafdeling@companen.nl, telefoon: 0800-2667263).

Informereren eigenaren en gebruikers panden

Op 2 juli 2020 heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de Tweede Kamer een brief gestuurd over Acties lood in drinkwater, waarin een groot aantal acties is benoemd om lood in drinkwater te bestrijden. Een van de acties is de communicatie richting verschillende partijen over de mogelijke aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen en de gezondheidsrisico's van het drinken van water waar lood in zit. Lodens (drink)waterleidingen komen alleen voor in panden met een bouwjaar van vóór 1960.

De minister heeft op 2 mei jl. per brief alle gemeenten opgeroepen om actie te ondernemen en om eigenaren en bewoners van panden met een bouwjaar van voor 1960 actief te informeren over de mogelijke aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen. Met actief informeren wordt bedoeld het actief benaderen met informatie, bijvoorbeeld via brief of e-mail.

1. Heeft uw gemeente een inventarisatie gedaan naar de voorraad woningen en panden met een bouwjaar van voor 1960 in uw gemeente ten behoeve van het versturen van brieven en/of e-mails? Bijvoorbeeld aan de hand van de BAG (Basisregistratie Adressen en Gebouwen)?
  - Ja
  - Nee

2. Heeft uw gemeente eigenaar-bewoners van koopwoningen met een bouwjaar van voor 1960 actief geïnformeerd over de mogelijke aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen en de gezondheidsrisico's van lood in kraanwater? *Meerdere antwoorden mogelijk.*
  - Ja, per brief
  - Ja, per e-mail
  - Ja, op een andere actieve manier, namelijk:.....
  - Ja, maar niet op een actieve manier (via de gemeentelijke website, via huis-aan-huisbladen etc.)
  - Nee

3. Heeft uw gemeente woningcorporaties met woningen met een bouwjaar van voor 1960 actief geïnformeerd over de mogelijke aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen en de gezondheidsrisico's van lood in kraanwater? *Meerdere antwoorden mogelijk.*
  - Ja, per brief
  - Ja, per e-mail
  - Ja, op een andere actieve manier, namelijk:.....
  - Ja, maar niet op een actieve manier (via de gemeentelijke website, via huis-aan-huisbladen etc.)
  - Nee

4. Heeft uw gemeente verhuurders van particuliere huurwoningen met een bouwjaar van voor 1960 actief geïnformeerd over de mogelijke aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen en de gezondheidsrisico's van lood in kraanwater? *Meerdere antwoorden mogelijk.*
  - Ja, per brief
  - Ja, per e-mail
  - Ja, op een andere actieve manier, namelijk:.....
  - Ja, maar niet op een actieve manier (via de gemeentelijke website, via huis-aan-huisbladen etc.)
  - Nee

5. Heeft uw gemeente huurders van huurwoningen met een bouwjaar van voor 1960 actief geïnformeerd over de mogelijke aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen en de gezondheidsrisico's van lood in kraanwater? *Meerdere antwoorden mogelijk.*
- Ja, per brief
  - Ja, per e-mail
  - Ja, op een andere actieve manier, namelijk:.....
  - Ja, maar niet op een actieve manier (via de gemeentelijke website, via huis-aan-huisbladen etc.)
  - Nee
6. Heeft uw gemeente eigenaren van bedrijfspanden met een publieke functie met een bouwjaar van voor 1960 actief geïnformeerd over de mogelijke aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen en de gezondheidsrisico's van lood in kraanwater? *Meerdere antwoorden mogelijk.*
- Ja, per brief
  - Ja, per e-mail
  - Ja, op een andere actieve manier, namelijk:.....
  - Ja, maar niet op een actieve manier (via de gemeentelijke website, via huis-aan-huisbladen etc.)
  - Nee
7. Welke eventuele knelpunten ervaart uw gemeente bij het attenderen van partijen op de mogelijke aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen en de gezondheidsrisico's van lood in kraanwater?
[invulveld]
- Geen knelpunten
  -

Gebouwen in gemeentelijk gebouwbezit

8. Heeft u zicht op de mogelijke aanwezigheid van loden (drinkwater)leidingen in gebouwen met een bouwjaar van voor 1960 die in het bezit zijn van u als gemeente?
- Ja
  - Deels
  - Nee --> ga naar vraag 10

9. In *hoeveel* gebouwen met een bouwjaar van voor 1960 in gemeentelijk bezit zijn in uw gemeente nog loden (drink)waterleidingen aanwezig?

Aantal gebouwen [invulveld]

Niet bekend

10. Bij *hoeveel* gebouwen met een bouwjaar van voor 1960 in het gemeentelijke bezit is in het afgelopen jaar onderzoek gedaan naar de resterende aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen? Denk hierbij aan de uitvoering van watermetingen of deskresearch.

Aantal gebouwen [invulveld]

Niet bekend --> *ga naar vraag 12*

Als bij vraag 10 een aantal is ingevuld --> ga naar vraag 11

Als bij vraag 10 een nul is ingevuld en bij vraag 9 een nul is ingevuld --> ga naar vraag 14

Als bij vraag 10 een nul is ingevuld en bij vraag 8 'Nee' is geantwoord --> ga naar vraag 14

Als bij vraag 10 een nul is ingevuld en bij vraag 9 een aantal is ingevuld --> ga naar vraag 12

11. Bij *hoeveel* daarvan zijn loden leidingen aangetroffen?

Aantal gebouwen [invulveld]

Niet bekend

Als bij vraag 11 een nul of 'Niet bekend' is ingevuld --> ga naar vraag 14

12. Zijn er al plannen gemaakt om loden (drink)waterleidingen in gebouwen in gemeentelijk bezit te vervangen?

Ja, voor alle gebouwen

Ja, voor een deel van de gebouwen

Nee

Niet bekend

13. Op welke termijn verwacht u dat alle loden (drink)waterleidingen zijn vervangen in het gemeentelijke gebouwbezit?

De leidingen zijn al vervangen

Binnen nu en een half jaar

Binnen een half jaar tot één jaar

- Binnen één jaar tot twee jaar
- Binnen twee tot vijf jaar
- Over meer dan vijf jaar
- Niet bekend
- Anders, namelijk.....

Kindlocaties – kinderdagverblijf/kinderopvang, basisschool en gastouderopvang

14. Geeft u als gemeente prioriteit aan het aanpakken van de problematiek rond lood in drinkwater bij kindlocaties?

- Ja
- Nee --> *ga naar vraag 16*
- Niet bekend --> *ga naar vraag 16*

15. Op welke wijze geeft u prioriteit aan het aanpakken van de problematiek bij kindlocaties?

[open antwoord]

Kindlocaties in gemeentelijk gebouwbezit

In dit onderdeel wordt gevraagd naar de kindlocaties die deel uitmaken van het hiervoor opgegeven totale gemeentelijk gebouwbezit.

16. *Hoeveel* kindlocaties in gemeentelijke gebouwen met een bouwjaar van voor 1960 zijn er in uw gemeente?

	Aantal
Kinderdagverblijf/kinderopvang	
Basisschool	
Gastouderopvang	

Als aantal is 0 bij alle typen kindlocaties --> ga naar vraag 21

17. Bij *hoeveel* kindlocaties in gemeentelijke gebouwen met een bouwjaar van voor 1960 zijn nog loden (drink)waterleidingen aanwezig?

	Aantal	Niet bekend
Kinderdagverblijf/kinderopvang		☐
Basisschool		☐
Gastouderopvang		☐

18. Bij *hoeveel* kindlocaties met een bouwjaar van voor 1960 in het gemeentelijke gebouwbezit is in het afgelopen jaar onderzoek gedaan naar de resterende aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen? Denk hierbij aan de uitvoering van watermetingen of deskresearch.

	Aantal	Niet bekend
Kinderdagverblijf/kinderopvang		☐
Basisschool		☐
Gastouderopvang		☐

Als bij vraag 18 geen aantallen ingevuld (0 of 'Niet bekend') en bij vraag 17 wel aantallen ingevuld --> ga naar vraag 20

Als bij vraag 18 geen aantallen ingevuld (0 of 'Niet bekend') en bij vraag 17 geen aantallen ingevuld (0 of 'Niet bekend') --> ga naar vraag 21

19. Bij *hoeveel* kindlocaties waar onderzoek is gedaan zijn loden (drink)waterleidingen aangetroffen?

	Aantal:
Kinderdagverblijf/kinderopvang	
Basisschool	
Gastouderopvang	

Als bij vraag 17 en vraag 19 aantal 0 is bij alle typen kindlocaties --> ga naar vraag 21

20. Op welke termijn verwacht u dat de loden (drink)waterleidingen bij alle kindlocaties in gemeentelijke gebouwen zijn vervangen in uw gemeente?

	De leidingen zijn al vervangen	Binnen nu en een half jaar	Binnen een half jaar tot een jaar	Binnen één tot twee jaar	Binnen twee tot vijf jaar	Over meer dan vijf jaar	Niet bekend	Anders
Kinderdagverblijf/kinderopvang	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Invulveld
Basisschool	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Invulveld
Gastouderopvang	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Invulveld

Kindlocaties in gebouwen niet in gemeentelijk bezit

In dit onderdeel wordt gevraagd naar de kindlocaties die **geen** deel uitmaken van het hiervoor opgegeven totale gemeentelijk gebouwbezit.

21. Hoe heeft uw gemeente de eigenaren/beheerders van de volgende typen kindlocaties in gebouwen met een bouwjaar van voor 1960 die niet van de gemeente zijn over de mogelijke aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen geïnformeerd? *Meerdere antwoorden mogelijk.*

	Nog niet geïnformeerd	Per brief	Per mail	Via telefonisch contact	Via een fysieke of digitale afspraak	Anders
Kinderdagverblijf/kinderopvang	☐	☐	☐	☐	☐	Invulveld
Basisschool	☐	☐	☐	☐	☐	Invulveld
Gastouderopvang	☐	☐	☐	☐	☐	Invulveld

22. *Hoeveel* kindlocaties in gebouwen buiten het gemeentelijk bezit met een bouwjaar van voor 1960 zijn er in uw gemeente?

	Aantal:	Niet bekend
Kinderdagverblijf/kinderopvang		☐
Basisschool		☐
Gastouderopvang		☐

Als overal aantal 0 is --> ga naar vraag 27

23. Bij *hoeveel* van de kindlocaties in gebouwen met een bouwjaar van voor 1960 die niet van de gemeente zijn, zijn nog loden (drink)waterleidingen aanwezig?

	Aantal:	Niet bekend
Kinderdagverblijf/kinderopvang		☐
Basisschool		☐
Gastouderopvang		☐

24. Bij *hoeveel* kindlocaties in gebouwen met een bouwjaar van voor 1960 die niet van de gemeente zijn, is in het afgelopen jaar onderzoek gepleegd naar de aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen?

	Aantal:	Niet bekend
Kinderdagverblijf/kinderopvang		☐
Basisschool		☐
Gastouderopvang		☐

Als bij vraag 24 geen aantallen ingevuld (0 of 'Niet bekend') en bij vraag 23 wel aantallen ingevuld --> ga naar vraag 26

Als bij vraag 24 geen aantallen ingevuld (0 of 'Niet bekend') en bij vraag 23 geen aantallen ingevuld (0 of 'Niet bekend') --> ga naar vraag 27

25. Bij *hoeveel* kindlocaties zijn bij dit onderzoek loden (drink)waterleidingen zijn aangetroffen?

	Aantal:	Niet bekend
Kinderdagverblijf/kinderopvang		☐
Basisschool		☐
Gastouderopvang		☐

26. Op welke termijn worden de loden (drink)waterleidingen bij kindlocaties in gebouwen met een bouwjaar van voor 1960 die niet van de gemeente zijn vervangen?

	De leidingen zijn al vervangen	Binnen nu en een half jaar	Binnen een half jaar tot een jaar	Binnen één tot twee jaar	Binnen twee tot vijf jaar	Over meer dan vijf jaar	Niet bekend	Anders
Kinderdagverblijf/kinderopvang	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	[invulveld]
Basisschool	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	[invulveld]
Gastouderopvang	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	[invulveld]

27. Werken de gebouweigenaren van gebouwen met een bouwjaar van voor 1960 en met de volgende typen kindlocaties proactief mee aan de aanpak van de problemen rondom de aanwezigheid van loden (drink)waterleidingen?

	Ja	Sommigen wel, sommigen niet	Nee	Niet bekend
Kinderdagverblijf/kinderopvang	☐	☐	☐	☐
Basisschool	☐	☐	☐	☐
Gastouderopvang	☐	☐	☐	☐

Afstemming en ondersteuning

28. Welke organisaties of type organisaties ondersteunen uw gemeente in de communicatie over loden (drink)waterleidingen? *Meerdere antwoorden mogelijk.*

- GGD
- Bewonersorganisatie(s)
- Het waterleidingbedrijf
- Ruimte-OK
- Aedes
- Vastgoedbelang
- IVBN
- VNG
- Woningcorporatie(s)
- Anders, namelijk...
- We worden niet ondersteund door een dergelijke organisatie

29. Waar loopt uw gemeente tegen aan in de aanpak van de vervanging van loden (drink)waterleidingen in het algemeen?
[open antwoord]

30. Wat heeft uw gemeente nodig voor een succesvolle aanpak van de sanering van loden leidingen?

- Bij het actief informeren van pandeigenaren en bewoners het volgende [invulveld]
- Bij het vervangen van loden (drink)waterleidingen in het gemeentelijk bezit het volgende [invulveld]
- Bij het vervangen van loden (drink)waterleidingen bij kindlocaties het volgende [invulveld]
- In het algemeen het volgende [invulveld]

Voorbeelden van uw eigen aanpak

31. Wat heeft u het afgelopen jaar gedaan aan de problematiek van loden (drink)waterleidingen dat in deze vragenlijst nog niet is benoemd?
[open antwoord]

32. Kunt u voorbeelden geven van uw eigen aanpak waarmee andere gemeenten hun voordeel kunnen doen in de aanpak van het vervangen van loden (drink)waterleidingen?

[open antwoord]

Afsluiting

33. Zijn er belangrijke zaken rondom de problematiek van lood in drinkwater die u niet in de enquête kwijt kon waarop u het ministerie van BZK nog wil wijzen?

[open antwoord]